

Literární týdeník Zvon pohoršil se nedávno v časové poznámce nad zjevem, že spisovatelé vstupují do stran politických a že jejich jména octla se dokonce na kandidátních listinách nedávných voleb obecních; a to prý dokonce jména spisovatelů, kteří do nedávna hledali svou hrdost v tom, že se stranili života politického a že se stavěli mimo všechny strany politické.

Není pochyby, že noticka vyhrocovala se hlavně proti mně; i jsem jí dlužen odpověď, která platí i širší veřejnosti jako můj názor na jednu z nejdůležitějších otázek literární sociologie.

Jest pravda, že jsem stál před válkou v táboře neorganizovaných, ale jest také a především pravda, že válka nebo spíše to, co následovalo po ní, změnilo můj soud, poněvadž vyvrátilo z kořene i *skutečnost*, která byla podmínkou mého soudu.

Před válkou stranický politický život český byl v takovém úpadku, že nebylo mu rovného v celé ostatní Evropě. Úplně netvořivý, vyčerpával se ve vzájemném ani ne boji, nýbrž zákeřnictví; úplně záporný, neměl ani síly myšlenkové ani čistoty povahové. Byla to úplná stagnace, rozklad stále pokračující, ne život, ale hnilobné živoření. Staré Rakousko právě zde působilo nejotrovněji; nejenže znemožňovalo jakoukoli kladnou tvorbu, nýbrž rozrušovalo, a to bylo nejstrašnější, svým jedem i politické karaktery, zmítajíc jimi mezi Scyllou křečovitého vydrážděného radikalismu a Charybdou fatalistického oblomovství. Strany hltaly inteligenci, a přece tato inteligence jim neprosplávala — naopak: zkazila se v nich rychle buď v snažilkovské šplhavce

a lovce kariér nebo v demagogické odborníky a item — lovce kariér. Revolucionářství a hofráství šly ruku v ruce a výborně si rozuměly, třebaš se na vnějším fóru a pro nezasvěcence potýkaly; prvním se začínalo, druhým se, úžasně brzy, končilo.

Dnes jest, nebo *mělo by býti* tomu jinak. *Takovýto* život musí náležeti minulosti; a pro *takovýto* politický život neexponuje se z nás spisovatelů nikdo.

Dnes prožíváme národně politickou obrodu, velikou, úžasnou, která se opakuje v osudu národů jednou za tisíciletí; a aby obroda ta *byla domyšlena a dožila v celou svou výsostnou ryzost, krásu a sílu*, po tom toužíme, o to usilujeme my, kdož ze spisovatelstva vstupujeme do stran politických. Přišla prostě veliká doba, klade veliké úkoly a tyto úkoly žádají si *všech* mužů, kteří mají *bedra* dosti silná, aby jich unesla; slyšíme tuto výzvu doby a pokládali bychom za zbabělé mlčeti k ní a oslychati jí. Pohodlnější bylo by jistě seděti v důstojných, dekoračních pózách za pecí, zděděné lry v ruku, abstraktně všeobecnou lásku k národu na rtech, a vyhýbati se každé tlačenici pouliční, která jak známo ráda pocuchá naškrobené záhyby básnické togy; ale mně jeví se tento akademism mrtvolným lenošením a divadelním efektivismem, jalovým a hlučným hastrošnictvím, za nímž není nic než dutá prázdnota a červotočivá ztrouchnivělost.

Pokládám prostě dnes za *lidské mrzáctví, za lidskou necelost a neúplnost* spisovatelovu, kdyby nežil politicky, to jest kdyby se vylučoval z té nesmírné vlny vzruchu, naděje a víry hromadné, jež na štěstí vyvstala, aby obrodila svět, aby smetla zejména akademický knižní prach, kterého se všude tolik navrstvilo, aby provětrala zatuchlé budoárové ovzduší, v němž se dusilo umění. Ne za sílu, nýbrž za slabost — za slabost sebevražednou — pokládám dnes každé výlučnictví tohoto směru.

Avšak nejen z víry a naděje hromadné, básník nesmí se vylučovati *ani z myšlenky, ani z tvorby a práce politické*; pak teprve žije celým životem přítomnosti, odpovídá na její nejnaléhavější výzvy.

Tyto všechny požadavky znamenají jedno: nesmí se dnes vy-

hýbati stranám politickým, musí vstoupiti v jednu z nich. Neboť strany jsou dnes *nástrojem politické tvorby a politické myšlenky*; bez nich a mimo ně není možno politicky pracovati.

A jest v tom proto jen zdánlivý, nedomyšlený aristokratism, pouhý panákovský snobism, shlížeti na ně spatra. Pluh se může zdáti a zdá skutečně nevzhledným městskému blatošlapu; zrovna tak brány nebo válec. Hůlce nebo ručnici dává přednost, jsou libivější, vkusnější; pluhem, branami, válcem opovrhuje jako něčím hrubým a nečistým. A přece pole jest možno obdělati jen jimi, a ne špacírkou nebo raketou na míč. To znamená: jest určité důležité dílo hromadné, které nemůže býti v dnešním stavu společnosti lidské vykonáno jinými nástroji než stranami politickými. Kdo chce žíti, to jest mysliti a tvořiti politicky — i kulturně politicky —, neobejde se bez nich.

Namítne se mně snad, že údělem i úkolem básníkovým a umělcovým jest mluviti *k celému* národu, ne k jednotlivé jeho části. Ale to jest námitka jen povrchní a zdánlivá. Zajisté: k celému národu a více: prostřednictvím jeho k celému lidství. Ale když cesta k těmto vrcholům vede po stráních, po příkrých stráních určitých konkrétních úkolů, a tedy stran, a nemůže dostoupiti vrcholu, kdo nezlezl dříve pracně a v potu tváře hrany a stěny hory! Není možno milovati vlast nebo lidství otažitě a povšechně — lidství *vůbec*, vlast *vůbec*; jest nutno milovati a poznati nejprve *určité* lidi, *určité* bližní, *určité* krajany — a milovati a poznati není možno jinak než *službou*. Tedy: sloužiti *určitému ztělesnění* národa! Nepromluvil nikdo posud k celku, kdo nedovedl prve promluvit k části — kdo nedovedl ji přesvědčiti, jí dáti se pochopiti, ji prve unésti a jí získati pro svou ideu, pro svůj ideál.

Básník, umělec, spisovatel musí dovésti viděti neustále celý národ, celé lidství hranolem své strany. Tím jest také dáno jeho místo v politické straně: bude *vždycky na levici*, právě tam, kde strana stýká se s národem, národ s lidstvím, přítomnost s budoucností. Bude, *musí* býti avantgardou lidství v národě, sociálnosti ve straně. Bude, *musí* býti politikem sociálním a humanitním: neboť lidství, neboť lidská společnost — opravená, lepší, zdoko-

nalená — jest cíl, k němuž jde, o který zápasí ve své straně a v jistém smyslu i se svou stranou . . . Jde právě, *musí* jíti právě svou stranou *nad* svou stranu . . . Pravý básník, pravý umělec nemůže býti než *revolučním kvasem* i ve své straně, někým, komu strana jest jen dočasnou formou, již touží uvolniti a rozšířiti, aby objala celý národ a celé lidství.

Moje domnělé „agrárnictví“, o němž se tolik po pražsku hloupě tlachá, jest tedy prostě požadavek, aby *každý* člověk v národě měl zabezpečený ráno co ráno krajíc chleba, tak aby mohl žíti ještě čemusi vyššímu, než jest umořující a umrtvující, poněvadž nejistá a sporná honba za tímto krajícem. Opatřiti *každému* člověku tuto skývu chleba pokládám za vlastní úkol a přirozený úděl strany t. zv. agrární. Není mně stranou třídní — stranou bohatých zemanů, snažících se vyždímati co nejvíce velkoměsto —, nýbrž stranou sociální a tím všénárodní i všelidskou: stranou drobného venkovského lidu, trpícího stejně útlakem doby a kapitalistického řádu společenského jako drobný lid velkoměstský, jako dělník tovární a velkopřemyslový.

A víc: pokládám účast v politické straně a v její práci za důležitou mravní kázeň i pro spisovatelovu tvorbu literární a uměleckou. Čím dále tím jest mně jasnější, že všecka opravdová tvorba jest jen *důsledné a soustavné odosobování*, to jest překonávání svého já v čemsi vyšším, *v účelu nadosobním*, hromadném, obecném. Tomu není na odpor, že vývoj umění a poesie nesou *osobnosti*, neboť osobnost není *osoba*, není lidské *já* s jeho nahodilostmi, náladami, rozmary, zvůli, nýbrž ono člověčství, z něhož jest násilnou prací a kázní vyloučena všecka jednodenní zajímavost a hravá libivost, aby se vykristalisovaly jen rysy nadosobní, typické a trvalé. Goethe, Tolstoj, Flaubert jsou mně a zůstanou mně příklady pravých uměleckých a lidských osobností, které se na ně vychovaly dlouhou úsilnou prací sebepřekonávání z pouhých zajímavých osob . . .

Nuže: politická strana a práce v ní může býti takovou mravní školou odosobení, důležitou i pro metodu umělecké práce. Neboť učí tě stavěti osobu do pozadí a účel a úkol do popředí;

učí tě odvykati marnivosti, k níž žel celá dnešní praxe spisovatelská jest jediným velkým svodem, a učí tě přivykati věcnosti; učí tě, jak dávatí svou osobu do služeb něčeho, co stavíš nad ni, něčeho, več věříš, že ji přežije; učí tě bezděky víře v pravou nesmrtnost, která není nic jiného než pokora, jež přijímá ráda a vděčně smrt pro tvou osobu za cenu trvání a přežití jejího díla nadosobního.

Učí tě správně hleděti na tvůj spisovatelský nebo umělecký úděl: že dílo jest cosi hlavního a předního a ty se svou osobou jen cosi vedlejšího: prostředek k uskutečnění tohoto účelu, jen prostředek a nástroj, který mohl by býti po případě nahrazen i prostředkem nebo nástrojem jiným. Že dílo žije i mimo tebe své osudy, nezávislé na tvé osobě, jimž tvé lidské jméno není ničím než prázdným zvukem, ne-li po případě přímo překážkou nebo balastem. . . Učí tě této pokoře, bez níž není uměleckého odosobení. Kdo miluje opravdu dílo, dovede mu včas obětovati svou osobu se všemi svými marnivostmi; a kdo miluje daleký účel, musí dovésti nalézt v sobě sílu, aby sežehl nejbližší přijemnost a pohodlnost, která je překážkou k němu.

Připravuje tě na dobu — věř, že nedalekou! —, kdy básnická a umělecká díla *nebudou vůbec podepisována*, poněvadž jméno bude se cítiti jako něco směšně malého a nechutného, co vtírá se nejen opovázlivě a osobivě, nýbrž i škodlivě mezi ty dvě velké složky života, jediné opravdové a oprávněné: bezejmennou sílu tvořivou a bezejmennou hromadu, bezejmennou sílu zažívající, trávící, přetvořující. Blaženým, milostným vybitím jiskry elektrické, životodárným vyrovnáním dvojího velkého napětí, dvojího erotického pólu kosmického i lidského bude se brzy jeviti dílo umělecké — tedy tím, čím vpravdě jest —, a ne vypiplaným výrobkem pana Floriána Čepičky nebo Jepičky.

Podepisovati se budou na své výrobky, jakož se sluší a patří, jediné mistři obuvničtí a krejčovští. Ale nové homérské zpěvy jako nové katedrály — a věřím, že v budoucnosti povstanou výtvoři jim obdobné — budou bezejmenné.

O čestné chudobě

Nedávno vyšel v pěkném překladu Tomanově druhý román milého primitiva francouzského *Charles Louis Philippa Otec Perdrix*, který bych nazval nejráději *básní čestné chudoby*. Psal jsem asi před půl rokem na tomto místě o Philippovi při příležitosti překladu Bubu z Montparnassu a charakterisoval jsem jej jako básníka něhy lidské. Do nejcitlivějších rukou bere opravdu utrpení lidské a zrak, který na ně klade, má něco z léčivé laskavosti oleje, jenž se lije na popáleninu, obvazu, který se přikládá na ránu. Není to chladná lhůstevnost, toužící jen poznati a poznané přesně zaznamenati: jest to zde zaujetí — zaujetí lásky a soucitu —, které se sklání nad ubohé, zmrzačené, churavé lidství, aby proniklo do hlubších oblastí, než kam může vniknouti touha zvědavosti pouze kritické. Ale toto zaujetí není *povrchní stranictví*, které skresluje po potřebách předsudku. Philippovi chudáci, ubožáci, trosečníci a bídníci nejsou věru nijaká abstraktní schemata dokonalosti, čítankové vzory ctnosti, jako jeho boháči, dobyvatelé a mocní tohoto světa nejsou vyvrhelové pekelné zloby nebo destiláty podlosti. Tak také jeho *tatík Korotvička*¹ není nijaký preparát ctnostné chudoby a nijaká alegorie

1 - Mimoходом řečeno: Proč Otec Perdrix a proč ne Tatík Korotvička? Musíme se konečně naučit pokládat překladatelství za to, čím jest: za *umění*, a to znamená *svobodnou tvorbu*. Nahrazovati otročinu filologického doslovného pensa svobodnou tvorbou v duchu a pravdě. Ne mechanicky překládat, nýbrž organicky *přebásňovat* a po případě i *dobásňovat*. Tedy jménu, které má v původním dile výraznou symboliku, stvořit cosi rovnocenného v češtině. Tedy na příklad neopsat pohodlně titul